

РОЗДІЛ 2

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

УДК 342

КОНСТИТУЮВАННЯ ІНСТИТУТУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Максакова Р.М.,
д.ю.н., доцент, завідувач кафедри конституційного,
адміністративного та трудового права
Запорізький національний технічний університет

Стаття присвячена дослідженню актуального на сьогодні питання – конституюванню інституту місцевого самоврядування в Україні. В представленій праці проаналізовано процес конституційно-правового врегулювання місцевого самоврядування, починаючи з першого законодавчого закріплення зазначеного інституту в незалежній Україні і до його сучасного стану в умовах проведення реформи децентралізації влади в Україні.

Ключові слова: Декларація про державний суверенітет, конституювання, Конституційний Договір, Конституція України, місцеве самоврядування.

Максакова Р.Н. / КОНСТИТУИРОВАНИЕ ИНСТИТУТА МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ В УКРАИНЕ / Институт управления и права Запорожского национального технического университета, Украина

Статья посвящена исследованию актуального на сегодня вопроса – конституированию института местного самоуправления в Украине. В представленном труде проанализирован процесс конституционно-правового регулирования местного самоуправления, начиная с первого законодательного закрепления указанного института в независимой Украине и до его современного состояния в условиях проведения реформы децентрализации власти в Украине.

Ключевые слова: Декларация о государственном суверенитете, конституирование, Конституционный Договор, Конституция Украины, местное самоуправление.

Maksakova R.N. / CONSTITUTION OF THE INSTITUTION OF LOCAL GOVERNMENT IN UKRAINE / Institute of Management and Law of Zaporizhzhya National Technical University, Ukraine

The article is devoted to the topical issue today – the constitution of the institution of local self-government in Ukraine. In the present work to analyze the process of constitutional and legal regulation of local self-government since the first legislative recognition of these institutions in the independent Ukraine and to its current state of reform in terms of decentralization of power in Ukraine.

The author points out that the first time the concept of local self-government was introduced into circulation in the Ukrainian legislation still the Ukrainian Law «On Local Councils of People's Deputies of the Ukrainian SSR and local government», December 7, 1990. The Act defines the basis for the local government authorities in the democratic structure of the country. At the same time local authorities are designated as public authorities.

Further, the author analyzes the processes of constitution of local government in the next proposed legislation and the laws of the independent Ukraine. Characterized by the contents of this institute in the Constitutional Treaty between the Verkhovna Rada and the President of Ukraine on the main principles of the organization and функціонароvanня gosudarsvennoy and local authorities in Ukraine for the period until the adoption of the new Constitution of Ukraine, adopted on June 8, 1995.

Special attention is given to the order constituting the local self-government in the current Constitution, and also raises questions follow its reform process at the present stage of development of Ukraine's reform decentralization power.

Key words: Declaration of State Sovereignty, Constitution, Constitution Agreement, Constitution of Ukraine, local self-government.

Проведення реформи децентралізації влади, зокрема в частині переформатування ряду складових елементів системи місцевого самоврядування, підіймає на новий рівень ступінь актуальності питання щодо витоків та сучасного змісту інституту місцевого самоврядування в незалежній Україні. Процес конституювання інституту місцевого самоврядування з моменту проголошення незалежності і до сьогодні все ще знаходиться в активній стадії трансформування.

Метою статті є дослідження специфіки процесу конституювання інституту місцевого самоврядування в Україні від моменту утворення незалежної України до сучасного етапу реформування інститутів публічної влади в Україні.

Вперше поняття місцевого самоврядування з'явилося в законодавстві України у Законі УРСР «Про місцеві Ради народних депутатів УРСР та місцеве самоврядування», прийнятому 07 грудня 1990 року [1]. У Преамбулі зазначеного Закону встановлено, що, виходячи з Конституції УРСР, Декларації про державний суверенітет України, цей Закон визначає засади місцевого самоврядування – основи демократичного устрою влади в республіці; Закон є

основою реалізації державної влади і місцевого самоврядування. Цікаво, однак ані в Конституції УРСР 1978 року, ані в Декларації термін «місцеве самоврядування» не вживається. У ст. 2 Конституції УРСР від 20 квітня 1978 року, у редакції, що діяла на той момент, зазначено, що вся влада в УРСР належить народові. Народ здійснює державну владу через Ради народних депутатів, які становлять політичну основу УРСР. Жодної згадки про місцеве самоврядування та навіть просто про самоврядування народу, як зазначено в тексті Декларації, у Конституції УРСР немає. Єдине, що встановлено у Конституції УРСР щодо влади на території певної місцевості, це закріплення у ст. 46 положення про те, що громадяни УРСР мають право брати участь в управлінні державними і громадськими справами, в обговоренні та прийнятті законів і рішень загальнодержавного й місцевого значення. Звертаємо увагу на те, що в тексті Основного Закону рішення місцевого значення не віднесено до питань самоврядування або місцевого самоврядування, Конституція УРСР 1978 року визначала їх питаннями державного або громадського життя.

У Декларації про державний суверенітет також відсутній термін «місцеве самоврядування», хоча в Преамбулі

і йдеться про самоврядування народу, але народ України визначено як єдине джерело державної влади. Зокрема, у положеннях Преамбули Декларації проголошено, що Верховна Рада УРСР, маючи на меті утвердити суверенітет і самоврядування народу України, проголошує суверенітет.

Відповідно до положень ст. 2 Закону УРСР «Про місцеві Ради народних депутатів Української РСР та місцеве самоврядування» від 07 грудня 1990 року, сільські, селищні, районні, міські, районні в містах, обласні Ради народних депутатів та їх органи, які є державними органами місцевого самоврядування, є також основною ланкою в системі місцевого самоврядування.

Найближче за змістом до реалізації положень Декларації виявилася перша концепція нової Конституції України, яка повинна була зафіксувати, розвинути й конкретизувати положення Декларації. Концепція розроблена першою Конституційною комісією, утвореною у складі 59 осіб під головуванням Голови Верховної Ради, Л. М. Кравчука. Утворена комісією робоча група на чолі з професором юридичного факультету Київського університету, Л. П. Юзьковим, після вивчення досвіду конституційного будівництва в Україні, а також практики світового конституціоналізму підготувала вказану Концепцію. Після тривалих дебатів Концепція була схвалена сесією Верховної Ради і 03 липня 1991 року і опублікована в пресі.

Концепція передбачала, що в усіх адміністративно-територіальних одиницях має діяти система органів державної влади і самоврядування – ради та органи територіального громадського самоврядування (збори і сходи громадян, місцеві референдуми, інші форми безпосередньої демократії) [2, с. 198-216]. У зв'язку з подіями серпня 1991 року положення Концепції нової Конституції так і не набули подальшого розвитку.

Перший проект нової Конституції України був підготовлений трохи більше ніж через рік після схвалення Концепції, однак він значною мірою відрізнявся від неї. Так, у проекті місцеві ради визначено як органи місцевого і регіонального самоврядування, тоді як за Концепцією вони мали бути органами державної влади і самоврядування на місцях (як це і передбачено в тексті Декларації). Ця розбіжність, пояснює М. О. Теплюк [2, с. 198-216], була зумовлена змістом Закону України «Про місцеві Ради народних депутатів, місцеве та регіональне самоврядування» від 26 березня 1992 року № 2234-ХІІ, яким Верховна Рада України внесла зміни до Закону УРСР «Про місцеві Ради народних депутатів Української РСР та місцеве самоврядування» від 07 грудня 1990 року.

Згідно зі ст. 1, 2 нової редакції Закону від 26 березня 1992 року, органами місцевого самоврядування визначено сільські, селищні, міські, районні в містах Ради народних депутатів; а районні та обласні Ради народних депутатів – як органи регіонального самоврядування [3]. Надання обласним Радам статусу органів регіонального самоврядування певною мірою пов'язане з необхідністю передбачити в проекті Конституції України двопалатний парламент – Національні збори України, зазначав М. О. Теплюк, тоді як за Концепцією Верховна Рада України мала бути однопалатним парламентом [2]. Вважаючи це питання важливим, продовжує автор, Конституційна комісія запропонувала й варіант однопалатного парламенту.

Прийнятий Верховною Радою України 03 лютого 1994 року Закон України «Про формування місцевих органів влади і самоврядування» поновив місцеве самоврядування на всіх рівнях адміністративно-територіального поділу держави [4]. Крім цього, представницька та виконавча влада на місцевому рівні об'єднувалася в особі одного керівника – голови Ради. Підпорядкування центральним органам влади здійснювалося лише з питань реалізації делегованих повноважень.

Наступним вагомим кроком конституювання інституту місцевого самоврядування в Україні стало укладення 08

червня 1995 року Конституційного Договору між Верховною Радою України та Президентом України про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України [5]. Схвалення Договору стало розв'язанням протистояння між обома органами первинного представництва влади народу – Верховною Радою України і Президентом України (про що прямо зазначено в Преамбулі Договору) та стимулювало процес прийняття нової Конституції України.

Договір декларував, що «на період до прийняття нової Конституції України організація та функціонування органів державної влади і місцевого самоврядування здійснюється на засадах, визначених Законом «Про державну владу і місцеве самоврядування в Україні».

Розділ I Договору визначав Україну демократичною, соціальною, правовою державою, яка утворена на основі здійснення українським народом свого суверенного права на самовизначення, виражає волю народу і захищає інтереси своїх громадян. Договором встановлено, що вся повнота влади в Україні належить народові. Народ є єдиним джерелом влади і здійснює її як безпосередньо – шляхом референдумів, так і через систему державних органів та органів місцевого самоврядування. Державна влада в Україні, згідно з положеннями Договору, будується на засадах її розподілу на законодавчу, виконавчу й судову, а місцеве самоврядування в Україні здійснюється через територіальну самоорганізацію громадян безпосередньо та через органи місцевого самоврядування, що обираються безпосередньо громадянами України, які проживають на території відповідно міста, селища, села.

Розділом VII Договору визначено статус місцевих органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування, а також Автономної Республіки Крим. У Розділі VIII Договору вказано, що до прийняття нової Конституції України положення чинної Конституції України діють лише в частині, що узгоджується із цим Конституційним Договором.

Так, відповідно до ст. 47 Договору місцеве самоврядування в Україні визначалося як гарантоване державою право територіальних колективів громадян та обраних ними органів місцевого самоврядування самостійно вирішувати всі питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.

Інститут місцевого самоврядування згідно з текстом Договору був представлений такими елементами: територіальні колективи громадян; сільські, селищні та міські Ради; виконавчі комітети сільські, селищні та міські Ради; Голови сільської, селищної, міської Рад; обласні, Київська та Севастопольська міські, районні, районні в містах Києві та Севастополі Ради.

Положеннями ст. 58 Договору було передбачено, що повноваження голів сільських, селищних, міських Рад можуть бути за висновком суду достроково припинені Президентом України у разі порушення ними Конституції та законів України, указів і розпоряджень Президента України, постанов і розпоряджень Уряду України.

На думку В. Ф. Погорілко та В. Л. Федоренко, Договір фактично відіграв роль альтернативної форми внесення змін до Конституції України, своєрідного механізму імплементації Закону «Про державну владу і місцеве самоврядування в Україні». Дослідники наголошували на тому, що аналіз співвідношення чинної на той час Конституції України, Закону «Про державну владу і місцеве самоврядування в Україні» та Договору «Про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України» свідчить про неоднозначність змісту і форми Договору 1995 року [6, с. 59-61].

З позиції О. І. Ющика, своєрідність цього політичного акта (Конституційного Договору) полягала в тому, що, фік-

суючи певний тимчасовий компроміс різних політичних сил у боротьбі за владу, він мав водночас певне юридичне навантаження, оскільки метою цього Договору було введення Закону «Про державну владу і місцеве самоврядування в Україні», схваленого більшістю Верховної Ради України 18 травня 1995 року, у систему правових актів, що визначають конституційний лад України [7, с. 217].

Досліджуючи еволюцію місцевого самоврядування в Україні, В. А. Григор'єв писав, що амбівалентний підхід законодавця до визначення суверенітету та повновладдя народу спостерігався й у ході конституційно-проектних робіт [8, с. 10]. Так, у проєкті, затвердженому Конституційною комісією 11 березня 1996 року, ст. 5 Конституції України не містила вказівки на «місцеве самоврядування» – в ній зазначалося, що «Україна є республікою. Єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо та через органи державної влади» [9, с. 47]. Але в процесі доопрацювання проєкту Тимчасовою спеціальною комісією, за пропозицією групи народних депутатів текст статті було змінено та викладено в чинній на сьогодні редакції. У подальшій роботі над проєктом Конституції України, вказує В. А. Григор'єв, пропозиції щодо виключення «місцевого самоврядування» з тексту статті законодавцем сприйняті не були [8, с. 10-11].

У ст. 5 прийнятої 28 червня 1996 року Конституції України народ уже визнавався джерелом влади (без визначення, як це було раніше, – «державної» влади); а також було вказано, що народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Крім цього, питанням місцевого самоврядування було присвячено окремий Розділ XI Конституції України [10]. А подальше законодавче регулювання та деталізацію положень Конституції інститут місцевого самоврядування отримав у Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР [11].

Система інституту місцевого самоврядування в Україні з часу прийняття Конституції України і до сьогодні існувала у вигляді таких елементів, як: територіальна громада; сільська, селищна, міська рада; сільський, селищний, міський голова; виконавчі органи сільської, селищної, міської ради; районні та обласні ради, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст; органи самоорганізації населення.

В результаті проведення центральною владою реформи децентралізації влади, конституційно визначена система інституту місцевого самоврядування у 2015 році зазнала змін у вигляді введення додаткового елемента – старости, а також суттєвого реформування існуючого раніше елемента системи місцевого самоврядування: добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл.

Специфікою сучасного етапу конституювання інституту місцевого самоврядування в Україні стало створення нового елемента системи врозріз логіці конституювання публічної влади, а саме: такі зміни були впроваджені не починаючи зі зміни норм Конституції України, або хоча б профільного Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», а шляхом прийняття нового Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 05 лютого 2015 року № 157-VIII [12], в якому запроваджено новий елемент системи місцевого самоврядування в Україні – старосту, який визначається як посадова особа місцевого самоврядування, яка обирається членами об'єднаної територіальної громади на строк повноважень місцевої ради. Цим же Законом (його прикінцевими положеннями) передбачено внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» щодо запровадження інституту старост в Україні та визначення його конституційно-правового статусу. Також положеннями Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» суттєво трансформовано один із елементів системи місцевого самоврядування – добро-

вільне об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл. Цей елемент перетворено на інститут добровільного об'єднання територіальних громад, який передбачає утворення об'єднаної сільської, селищної, або міської територіальної громади, яка, на відміну від попередніх об'єднань територіальних громад, обирає не лише голову (головну посадову особу об'єднаної територіальної громади), але й старост від кожної територіальної громади, які увійшли до складу об'єднання.

Цікаво, але Законопроект про внесення змін до Конституції України щодо децентралізації влади, попередньо схвалений Постановою Верховної Ради України від 31 серпня 2015 року № 656-VIII [13] в частині реформування місцевого самоврядування не передбачає інституту старост як елемента системи місцевого самоврядування, а також не містить згадки про добровільні об'єднання територіальних громад. Редакція ст. 140 Конституції України за згаданим Законопроектом не містить визначення місцевого самоврядування, на відміну від чинної редакції Конституції України. Натомість ч. 6 ст. 140 передбачено нову назву для головної посадової особи територіальної громади – голова громади, замість сільського, селищного, міського голови. Також Законопроектом не передбачено визначення належності членів територіальної громади до певної адміністративно-територіальної одиниці шляхом вживання терміну « мешканці поселення», замість існуючого сьогодні «жителі села, селища, міста, або жителі кількох сіл, добровільно об'єднані у сільську громаду».

Результатом реформи децентралізації влади став також новий зміст інституту відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Зокрема, прикінцевими та перехідними положеннями Закону України «Про місцеві вибори» від 14 липня 2015 року № 595-VIII [14] передбачено зміни до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», якими запроваджено процедуру дострокового припинення повноважень сільського, селищного, міського голови або депутата місцевої ради за народною ініціативою. Так, якщо попередня редакція Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» передбачала можливість дострокового припинення повноважень сільського, селищного, міського голови або за рішенням місцевого референдуму, або за рішенням відповідної ради, то тепер рішення про дострокове припинення повноважень за народною ініціативою сільського, селищного, міського голови, який був обраний шляхом самовисування, приймається за поданням територіальної виборчої комісії відповідною сільською, селищною, міською радою більшістю голосів від її складу. Напевно така процедура відкликання пов'язана з неможливістю практичної реалізації норм попередньої редакції Закону в частині дострокового припинення повноважень за рішенням місцевого референдуму у зв'язку з відсутністю Закону України «Про місцеві референдуми».

За народною ініціативою передбачено також можливість відкликати як депутатів місцевих рад обраних в результаті їх самовисування, так і депутатів, обраних від місцевих організацій партій. Оновлена редакція ст. 41 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» передбачає, що рішення про відкликання депутата за народною ініціативою (у разі якщо депутат був обраний шляхом самовисування) приймає територіальна виборча комісія, або, якщо депутат був обраний за списком політичної партії, територіальна виборча комісія приймає рішення про звернення до вищого керівного органу партії, місцева організація якої висувала відповідного депутата, щодо відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою.

Отже, конституювання інституту місцевого самоврядування в Україні від моменту утворення незалежної України до сучасного етапу реформування інститутів публічної влади в Україні пройшло складний процес. Якщо

в момент народження незалежної України існував лише інститут органів державної влади, до компетенції яких входило вирішення питань місцевого значення, що було врегульовано нормами чинної на той час Конституції УРСР 1978 року, то в процесі розвитку конституційного законодавства самостійної держави вперше здійснюється конституювання інституту місцевого самоврядування нормами Закону УРСР «Про місцеві Ради народних депутатів Української РСР та місцеве самоврядування», прийнятому 07 грудня 1990 року, в якому розмежовуються державна влада і місцеве самоврядування. З того часу процес конституювання місцевого самоврядування здійснювався шляхом наповнення його складових елементів якісно но-

вим змістом і до сьогодення часу питання трансформації місцевого самоврядування не лише не втрачає своєї актуальності, а є пріоритетним напрямом державної політики України щодо реформування конституційно-правових інститутів. Реформа децентралізації влади визначила першочерговим питання конституювання місцевого самоврядування в Україні в якісно новому форматі та стала поштовхом для проведення нових наукових досліджень в цій сфері. Зокрема, основними напрямками для подальших наукових пошуків мають бути питання дослідження як порядку здійснення процесу конституювання нових елементів системи місцевого самоврядування, так і змісту та організації взаємодії цих елементів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про місцеві Ради народних депутатів Української РСР та місцеве самоврядування : Закон УРСР від 07 грудня 1990 року № 533–XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 2. – Ст. 5.
2. Теплюк М. О. Верховна Рада України : від Декларації – до Конституції України 1996 р. / М. О. Теплюк // Український парламентаризм : минуле і сучасне / [за ред. Ю. С. Шемшученка]. – К. : Парламентське вид-во, 1999. – С. 198–216.
3. Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 28. – Ст. 387.
4. Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 22. – Ст. 144.
5. Конституційний Договір між Верховною Радою України та Президентом України про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України від 08 червня 1995 року № 1к/95–ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 18. – Ст. 133.
6. Погорілко В. Ф. Конституційне право України : підручник / В. Ф. Погорілко, В. Л. Федоренко ; [за заг. ред. В. Ф. Погорілкі]. – К. : Наукова думка : Прецедент, 2006. – 344 с.
7. Ющик О. І. Теоретичні основи законодавчого процесу : монографія / О. І. Ющик. – К. : Парламентське вид-во, 2004. – 519 с.
8. Григорьев В. А. Эволюция местного самоуправления. Отечественная и зарубежная практика : монография / В. А. Григорьев. – К. : Истина, 2005. – 424 с.
9. Порівняльна таблиця текстів проектів Конституції України : Схвалені та доопрацьовані Тимчасовою спеціальною комісією 11 березня 1996 року / Секретаріат Верховної Ради України. – К., 1996. – 114 с.
10. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
11. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97–ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.
12. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 05 лютого 2015 року № 157-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 13. – Ст. 91.
13. Про попереднє схвалення законопроекту про внесення змін до Конституції України щодо децентралізації влади : Постанова Верховної Ради України від 31 серпня 2015 року № 656-VIII // Голос України. – 2015. – № 161.
14. Про місцеві вибори : Закон України від 14 липня 2015 року № 595-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 37-38. – Ст. 366.

УДК 342.4-027.63:17.024.4

ПРЕАМБУЛА ДО ОСНОВНОГО ЗАКОНУ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Нагорний В.В.,

к.і.н., доцент кафедри правознавства

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Стаття присвячена дослідженню вступної частини до конституцій зарубіжних країн. Визначено поняття преамбули, ознаки та її значення для конституційного та правотворчого процесу. Проаналізовано цілі, завдання та основні принципи преамбул до конституцій провідних країн. Простежено взаємозв'язок історичних передумов прийняття Конституції зі змістом преамбули.

Ключові слова: преамбула, вступ, структура, Конституція, Основний Закон, конституційний процес.

Нагорный В.В. / ПРЕАМБУЛА К ОСНОВНОМУ ЗАКОНУ: ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ / Полтавский национальный педагогический университет имени В.Г. Короленко, Украина

Статья посвящена исследованию вступительной части в конституциях зарубежных стран. Определено понятие преамбулы, признаки и ее значение для конституционного и правотворческого процесса. Проанализированы цели, задачи и основные принципы преамбул к конституциям ведущих стран. Прослежена взаимосвязь исторических предпосылок принятия Конституции с содержанием преамбулы.

Ключевые слова: преамбула, введение, структура, Конституция, Основной Закон, конституционный процесс.

Nagornij V.V. / PREAMBLE TO BASIC LAW: FOREIGN EXPERIENCE / Poltava national pedagogical university of the name of V.G. Korolenko, Ukraine

The article investigates the introductory part of the constitutions of foreign countries. The author of the study were outlined Modified issues. The state of study problems in the scientific literature. In the exploration of the concept defined by the preamble, the tradition of its use in the constitutions of specific features. The article emphasized the importance of opening the constitution for constitutional and law-making process.

Based on the analysis of the preamble of the Constitution of Ukraine proved that it reflects global trends of the entrance building parts.

Attention is paid to the goals, objectives and basic principles of constitutional preambles leading countries – the United States, the Federal Republic of Germany, the Russian Federation, the People's Republic of China, Japan and others. In particular it is shown that the important objectives declared in the preamble of national revival, improvement of the legal status of man and citizen, the development of democratic institutions, strengthening civil peace.